

органу права пред'являти і підтримувати обвинувачення відповідно до положень регуляторного законодавства. Останнє вимагає надання організаціям із захисту громадських інтересів регуляторних повноважень, закріплених нормативно, а також гарантій незалежності від уряду як з політичної, так і фінансової точки зору [1, р. 54-60].

Підсумовуючи, слід підкреслити, що концепція чутливого регулювання була розроблена на базі історико-правового, соціально-економічного контексту, якісно відмінного від сучасного українського, а тому потребує суттєвої інтерпретації та адаптації. Втім вироблені ідеї та принципи – контекстуальної обумовленості регулювання економічних відносин, можливість саморегулювання та «дозування» державного контролю з урахуванням доброчесності бізнесу, оптимальний баланс та ранжування превентивних і репресивних заходів впливу, застосування громадського контролю – потребують втілення в системі заходів кримінологічної безпеки економічної діяльності в Україні.

Список використаної літератури:

1. Див. Ayres I., Braithwaite J. Responsive Regulation: Transcending the Deregulation Debate. USA: Oxford University Press, 1992. – 216 p.

Марчук Альона Ігорівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
кандидат юридичних наук, доцент

НЕОБХІДНІСТЬ РЕФОРМУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО НАГЛЯДУ ЗА ОСОБАМИ, ЗВІЛЬНЕНИМИ З МІСЦЬ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ В УКРАЇНІ: ВІТЧИЗНЯНІ ПРОБЛЕМИ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Нормальне функціонування держави та громадянського суспільства неможливе без налагодженого механізму боротьби зі злочинністю. Особливе важливим є ефективна робота пенітенціарної системи держави, оскільки саме на неї покладено функцію – ресоціалізації та реабілітації злочинців. Однак яскравою ілюстрацією недостатньої ефективності сучасної пенітенціарної системи є кількість рецидивної злочинності, що свідчить про дисфункцію правоохоронної системи, поза зоною впливу якої залишається

велика кількість засуджених, що звільнилися з місць позбавлення волі та потребують постійного адміністративного нагляду.

Так, серед усіх виявлених осіб, які вчинили злочини, близько третини вже притягалися до кримінальної відповідальності. Приблизно 50% з останніх на момент вчинення злочину мали непогашену або незняту судимість. Крім того 24,1% умисних убивств вчиняються особами, які раніше притягалися до кримінальної відповідальності. Структура сучасної злочинності в Україні характеризується значною часткою тяжких та особливо тяжких злочинів, загальний відсоток яких у 2018 році сягнув 35,5% [1, с. 211].

В національній кримінально-виконавчій системі існує певна система примусових профілактичних заходів спостереження і контролю за поведінкою окремих осіб, звільнених з місць позбавлення волі, що здійснюється дільничними офіцерами поліції та має назву адміністративний нагляд. Зауважимо, що під час вивчення питань щодо можливості реформування адміністративного нагляду, варто взяти до уваги зарубіжний досвід організації превентивних заходів контролю та безпеки, оскільки українська модель нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі має певні риси застарілої «радянської» системи адміністративного нагляду.

Здійснення адміністративного нагляду за особами, звільненими з місць позбавлення волі, в Україні проводиться відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 1 грудня 1994 року. Однак, вважаємо, що зазначений закон не відповідає сучасним реаліям та ефективним програмам попередження рецидивної злочинності. Згідно Закону дільничні офіцери поліції повинні наглядати за такими категоріями осіб; а) засудженими до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо під час відбування покарання їх поведінка свідчила, що вони вперто не бажають стати на шлях виправлення та залишаються небезпечними для суспільства; б) засудженими до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів внутрішніх справ, систематично порушують громадський порядок і права інших громадян, вчиняють інші правопорушення; в) засудженими до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [2]. Зміст адміністративного нагляду за вищезазначеними особами полягає у системі певних обмежень, які покладаються на осіб, таких як: заборона виходу з будинку (квартири) у визначений час, який не може перевищувати восьми

годин на добу; заборона перебування у визначених місцях району (міста); заборона виїзду чи обмеження часу виїзду в особистих справах за межі району (міста); реєстрація в міліції від одного до чотирьох разів на місяць.

Підтримуємо точку зору фахівців, що для здійснення адміністративного нагляду законодавцем передбачено комплекс правових засобів, характерних, по-перше, для кримінального, кримінально-виконавчого й адміністративного права, і, по-друге, вони мають оригінальний, самостійний характер і містяться в Законі. Усе це дозволяє, на наш погляд, стверджувати, що у випадку з адміністративним наглядом ми маємо справу з комплексним міжгалузевим інститутом, який виник на кримінально-правовій основі. Отже, аналіз правової природи адміністративного нагляду, співвідношення правових засобів його реалізації з іншими кримінально-правовими засобами, не пов'язаними з позбавленням волі, дозволяють критично подивитися на наявні юридичні формулювання, відібрати з аналогічних правових рішень ті, які можуть використовуватися найефективніше [3, с. 124].

Однак, на практиці один із крайніх заходів постпенітенціарного контролю за засудженими — адміністративний нагляд, досить часто носить декларативний характер та зводиться до виконання звільненими особами зобов'язання щодо реєстрації в органах поліції (від одного до чотирьох разів на місяць).

У світі вищезазначених національних проблем, проаналізуємо позитивний досвід такого виду постпенітенціарного контролю за особами, звільненими з місць позбавлення волі, як електронний моніторинг. Найбільш ефективно цей інститут використовується у США та Британії. У цих країнах електронний моніторинг застосовується достатньо широко: з метою дотримання вимог застави, як складова умовного засудження, як складова умовно-дострокового звільнення з в'язниці або як складова окремих альтернативних покарань та ін. Але нас цікавить використання електронного моніторингу як превентивного заходу безпеки для окремих категорій правопорушників з метою попередження їх девіантної поведінки, оскільки у цьому разі електронний моніторинг виступає необхідною умовою постпенітенціарного нагляду за особами звільненими з місць позбавлення волі. В США понад 150 тис. осіб звільнених з місць позбавлення волі перебувають під електронним наглядом (переважно ті, хто вчинив статеві злочини, дорожньо-транспортні пригоди або домашнє насильство). Причому понад 40 тис. злочинців перебувають під електронним наглядом за формулою «24 години на день, 7 днів на тиждень» [4, с. 189].

Широке розповсюдження застосування електронного моніторингу пов'язано з використанням GPS технологій та мобільного зв'язку. У більшості країн вищезазначений інститут використову-

ється до статевих злочинців, яким було заборонено наблизитися менш, ніж на 100 метрів до шкіл, дитячих майданчиків або певних інших громадських місць, в який і встановлювалися відповідні датчики. Штат Флорида є лідером за масштабами використання електронного моніторингу в США. Найбільша цільова група статевих злочинців перебуває у штаті Каліфорнія (4 тис.) [4]. У США та Великобританії від злочинців, які знаходяться під таким наглядом, вимагається мати постійне місце проживання та телефон у місці проживання. Учасник програми повинен дотримуватися встановленого графіку перебування під електронним моніторингом. Порушенням умов даного превентивного заходу вважається: 1) пошкодження електронного браслету або спроба його зняти; 2) пошкодження електронного обладнання, встановленого у місці проживання особи; 3) порушення інших умов, передбачених програмою.

У вищезазначених країнах загальне управління та координацію діяльності здійснюється Відділом електронного моніторингу, який має статус структурної частини Національної служби пробачії.

Оцінюючи перспективи реформування заходів контролю дільничних офіцерів поліції щодо осіб, звільнених з місць позбавлення волі за допомогою електронного моніторингу до законодавства України, варто надати чіткі рекомендації щодо подолання «кризи постпенітенціарного впливу», а саме: 1) застосування електронного моніторингу як заходу безпеки суспільства для окремих категорій осіб, що звільняються з місць позбавлення волі з метою попередження їх девіантної поведінки (особливо це стосується осіб, що вчинили тяжкі злочини, яких в Україні нараховується близько 35%); 2) проаналізувати чи існує у сучасній Україні необхідність постпенітенціарного нагляду за категорією засуджених до позбавлення волі за один із злочинів, пов'язаних з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, оскільки більшість держав для застосування постпенітенціарного нагляду орієнтується на так званих «невиправних» злочинців (наприклад, статевих злочинців). 3) розглянути чи доцільно реалізовувати адміністративний нагляд органами Національної поліції, чи можлива передача цих функцій органам пробачії та відповідним відділам, які будуть здійснювати заходи безпеки і контролю за певними особами, звільненими із місць позбавлення волі.

Список використаної літератури:

1. Безчастний В. Кримінологічний аналіз стану злочинності в Україні / Підприємництво господарство і право/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/1/40.pdf>

2. Закон України «Адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/264/94-вр>
3. Дем'янчук Ю.В. Адміністративно-правовий нагляд та засоби його реалізації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2014/07/Demyanchuk.pdf>
4. Community Corrections. Electronic Supervision Program [Електронний ресурс]. Джерело доступу – www.mcscs.jus.gov.on.ca/english/corr_serv/comm_corr/elect_mon/elect_mon.html

Федчун Наталія Олександрівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук

ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ І СТАНИ ОСОБИСТОСТІ В МЕХАНІЗМІ НЕОБЕРЕЖНОГО ЗЛОЧИНУ

Аналіз системи факторів, що обумовлюють порушення правил безпеки, а саме необережних злочинів при поводженні з джерелами підвищеної небезпеки, зводиться до вивчення двох основних компонентів: суб'єктивного (поведінка особи, що порушила правила безпеки, і особливості її особистості) і об'єктивного (засіб і ситуація). Необхідно зазначити, що причини порушень правил безпеки кореняться в суперечності між двома цими сторонами, тобто полягають у невідповідності особистості (або її поведінки) вимогам ситуації або технічного стану засобу.

У випадку злочинної необережності характер завданого збитку визначають не стільки рівнем моральної зіпсованості особи, скільки сферою діяльності суб'єкта, способом використання ним знарядь і засобів, ситуацій, за яких скоєно злочин, а також багатьма іншими обставинами, що можуть бути випадковими для суб'єкта. Тому в необережних злочинах наявне певне протиріччя між соціально-психологічною характеристикою правопорушника і значущістю наслідків, що настають. В основі необережного злочину завжди лежить породжена неухважністю та чи інша винна помилка суб'єкта, в результаті якої завдається шкода інтересам суспільства, особистості, що охороняються правом, а в деяких випадках передбачених законом, яка створила реальну загрозу настання шкідливих наслідків.

Необхідність детального розгляду ролі психофізіологічних властивостей і станів особистості в механізмі необережного злочину, сутність якого завжди пов'язана з вибором винним